

godišnji katalog galerija

BAČVA
KARAS
PM

PRSTEN

galerija

PM 2012

Umjetnički savjet | Artistic Board:

Nataša Bodrožić
Ivan Fijolić
Iva Kovač

Predgovori | Prefaces:

Veronika Gamulin, Neva Lukić
Ivana Gorički, Petra Kovačić
Vladimir Rismundo, ml.
Iva Kovač
Andreas Spiegl
Kristina Lenard

Voditeljica galerije | Gallery Manager:

Tea Hatadi

Uvod Foreword

Galerija PM (Galerija Proširenih Medija) osnovana je 1981. godine u galerijskim prostorima HDLU-a na Starčevičevom trgu, kako bi prezentirala suvremene umjetničke prakse i medije. Samo ime galerije sugeriralo je odmak od klasičnih likovnih tehnika i njihov prelazak u medij unutar konteksta postmoderne. U početku organizirana na inicijativu umjetnika/ca, djeluje kao svojevrsna nasljednica galerije Podroom.

Program Galerije PM usmjeren je na preispitivanje umjetničkih praksi i paradigmatskih obrata u razmišljanju generacije umjetnika/ca 1970ih, a ujedno i na utjecaj tih vizionarskih koncepcija na suvremene umjetničke aktivnosti i strategije. Povratkom HDLU-a u Dom likovnih umjetnika, galerija se preselila u kružni prostor ispod fascinantne Meštrovićeve kupole. Upravo na taj prostor referirala se većina umjetničkih radova, site specific intervencija, nastalih od devedesetih do danas, kroz godine postojanja galeriju su vodili umjetnici i kustosi, Mladen Stilinović, Antun Maračić, Sabina Sabolović, Iva Radmila Janković, Ana Janevski, Iva Kovač i danas Tea Hatadi.

Kroz tri desetljeća njenog rada formira se u jedan od najprestižnijih izložbenih prostora u Zagrebu, ali i u takvom formatu nastoji prezentirati avangardnu, suvremenu, konceptualnu, medijsku, angažiranu umjetnost.

Gallery PM (Extended Media Gallery) was founded in 1981 in the gallery space of HDLU on Starčevičev Square to present contemporary art practices and media. The name of the gallery itself suggests the shift away from traditional artistic techniques and their transition to media within the postmodern context. It was originally organized at the initiative of artists, functioning as a kind of successor to the Podroom gallery.

The program of Gallery PM was focused on a review of artistic practice and the paradigmatic changes in the thinking of the generation of artists of the 1970s and also on the impact of these visionary concepts on contemporary artistic activity and strategies. With the return of HDLU to the Home of Visual Artists, the gallery moved into the circular space beneath Meštrović's fascinating dome. The space is actually reflected in the majority of artworks, site-specific interventions, installed there since the 1990s. Throughout the years of its existence, the gallery has been led by artists and curators such as Mladen Stilinović, Antun Maračić, Sabina Sabolović, Iva Radmila Janković, Ana Janevski, Iva Kovač, and today, Tea Hatadi.

Over three decades, its activity was developed in one of the most prestigious exhibition spaces in Zagreb, but even in this format it seeks to present avant-garde, contemporary, conceptual, media, engaged art.

Veronika Gamulin
Neva Lukić

19. 11. – 01. 12. 2012.

Etikete tumačenja umjetničkog djela Labels of Interpretation of Work of Art

Predgovor kao katalizator za produbljivanje komunikacije

Izložba *Etikete tumačenja umjetničkoga djela* problematizirala je klasičan predgovor kao sredstvo umjetničke interpretacije danas, a dio je širega projekta čija je namjera ponuditi neke alternativne modele prezentiranja i medijacije umjetnosti na lokalnoj likovnoj sceni. U pripremnoj fazi izložbe provedeno je anketno istraživanje među sudionicima umjetničkoga svijeta (Umjetnik-Pisac predgovora- Posjetitelj) koje je propitivalo simbiotski odnos između pisca predgovora i umjetnika, ali i reakcije posjetitelja na konačan rezultat te vizualno-tekstualne interakcije. Anketne upitnike ispunila su 124 posjetitelja muzeja i galerija u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu, 79 umjetnika i 24 povjesničara umjetnosti. Postavom izložbe nastojalo se vizualizirati neke od rezultata ankete na primjeru umjetničkoga rada i njegova iščitavanja. Na izložbi su bili zastupljeni različiti likovni mediji, od tradicionalnih pa do novih medija, kako bi se dublje proučile reakcije posjetitelja na određeni umjetnički rad. Svaki je rad pratio jedan od oblika tumačenja. Pisci predgovora nastojali su svoj stil uklopiti u izabrane vrste tumačenja umjetničkih djela.

Nerazumljivost predgovora suvremene umjetnosti

Kao najvažniji rezultat proizašao iz provedenog istraživanja može se izdvojiti podatak da čak 60,9% anketiranih povjesničara umjetnosti, 41,6% anketiranih umjetnika te 35,2% anketiranih posjetitelja smatra da radovi na izložbama suvremene umjetnosti u Hrvatskoj nisu razumljivi bez popratnog teksta (predgovora). Nadalje, čak 79,8 % posjetitelja smatra da bi im kratka textualna objašnjenja na izložbama suvremene umjetnosti pomogla razumjeti ta djela. Ovi podaci dokazuju da suvremeno umjetničko djelo teško može

Preface as a Catalyst for Deepening the Communication

The exhibition *Labels of Interpretation of Work of Art* problematized the classic preface as a means of artistic interpretation today. The exhibition is a part of a bigger project that aims to offer some alternative models of presentation and mediation of art on the local art scene. A survey was conducted in the preparatory phase of the exhibition among the participants of the art world (Artist – Preface Writer - Visitor) and it questioned the symbiotic relationship between the preface writer and the artist, but also the visitors' reactions to the final result and visual-textual interactions. 124 museum and gallery visitors in Zagreb, Rijeka, Osijek and Split, 79 artists and 24 art historians filled out the questionnaires. The exhibition tried to show some of the survey results on the example of an artwork and its interpretation. The exhibition covered various artistic media, from traditional to new media, in order to carefully study the visitors' reactions to a particular artwork. Each work was accompanied by some sort of interpretation. Preface writers tried to adjust their style to the selected forms of artwork interpretation.

Incomprehensibility of contemporary art preface

The most important result of the survey is the fact that 60.9% of interviewed art historians, 41.6% of interviewed artists and 35.2% of interviewed visitors think that works in contemporary art exhibitions in Croatia are incomprehensible without the accompanying text (preface). Furthermore, as much as 79.8% of visitors think that short text explanations at the exhibitions of contemporary art would help them understand the artworks. These data prove that a contemporary artwork can hardly function without an additional explanation. The fact that wider public cannot understand contemporary

Michelangelo Pistolero: Bitak u svijetu / Being in the world, 2012

funkcionirati bez dodatnog tumačenja. Činjenica da šira publika ne može razumjeti suvremenu umjetnost već se decenijama nažalost uzima zdravo za gotovo, što ne znači da ne bi bilo potrebno mijenjati neke ustaljene norme.

U ovom je istraživanju tekst predgovora poslužio kao svojevrstan katalizator koji pokazuje do koje se mjere zapravo nadopunjaju ili međusobno cijene, u prvome redu umjetnik i njegov pisac predgovora (dvije profesije koje na neki način egzistiraju u simbiozi diskrepancije budući da se jedna služi riječu, a druga slikom), a zatim kako publika doživljava tekst predgovora koji govori o određenom radu. Sljedeće pitanje koje se nameće jest do koje je mjere posjetiteljima i samim umjetnicima uopće razumljivo stručno tumačenje koje im se nudi...?

Prema dobivenim statistikama može se zaključiti da je hrvatska suvremena likovna scena zapravo velik communication breakdown (prekid komunikacije) jer ne samo da velikom broju ispitanika nisu razumljivi umjetnički radovi, nego, što je još poraznije – nisu im razumljivi niti predgovori čija je primarna uloga tumačiti ta ista djela.

Predgovori su pretežno razumljivi samo polovici posjetitelja i umjetnika. Čak 38,5% umjetnika percipira ih kao pretežito nerazumljive. Kao glavni razlozi nerazumijevanja teksta uglavnom se navode suviše složene teorijske konstrukcije i nepoticanja suhoparnost teksta. U skupini ispitanika-umjetnika, kao dodatan razlog nerazumijevanja ističe se i očita diskrepancija između predgovora i izložbe.

Alternativni oblici predgovora

Budući da su rezultati takvi kakvi jesu, nije li vrijeme da se publici i umjetnicima pokušaju ponuditi i neki alternativni modeli prezentiranja umjetnosti? Iako je većina umjetnika pretežno zadovoljna predgovorima koji su za njih do sada napisani (63,3%) velik broj njih bi pristao i na nekonvencionalne oblike predgovora (85,7%). Pritom bi najveći dio umjetnika pristao na priču (71,2%) ili eseju (68,2%) kao novu formu teksta. Na neliterarne oblike predgovora pristalo bi samo 27,3 % umjetnika. Ovi podaci potvrđuju pretpostavku da većina umjetnika smatra da predgovori izložba suvremene umjetnosti mogu poprimiti i neki drugačiji oblik interpretacije. Takvim, interdisciplinarnim pristupom, na suvremenoj umjetničkoj sceni automatski bi se mogao zainteresirati širi raspon profesija što u konačnici može privući veći broj posjetitelja u muzeje i galerije.

art has been taken for granted for decades, which does not mean that some established norms should not be changed.

In this survey, preface served as a sort of catalyst to show the extent to which the artist and preface writer (two professions that in a way coexist in a symbiosis of discrepancy since one uses word, and the other uses image) actually complement or respect one other, and then how the public sees a preface text that explains a certain work. The next question is to which extent the visitors and artists themselves actually understand the expert interpretation offered...?

According to the statistics of the research one can conclude that the Croatian contemporary art scene is actually a big communication breakdown, because not only did the large number of respondents not understand the artworks, but, what is more depressing – they did not even understand the prefaces whose primary role is to explain those same artworks.

Prefaces are mainly understandable only to the half of the visitors and artists. Even 38.5% of the artists see them as mostly incomprehensible. As the main reasons for the incomprehensibility of the texts they state complex theoretical constructions and non-stimulative dryness of the text. As an additional reason for incomprehensibility, the group of respondents-artists states the obvious discrepancy between the preface and the exhibition.

Alternative forms of prefaces

Since the results are as they are, is it not the high time to offer the public and artists some alternative forms of art presentation? Although the majority of artists are mainly satisfied with the prefaces written for them so far (63.3%) a large number of them would agree on unconventional forms of preface (85.7%). Thus, the majority of artists would agree to a story (71.2%) or essay (68.2%) as a new form of text. Only 27.3% of the artists would agree to non-literary forms of preface. These data confirm the presumption that the majority of artists think that exhibition prefaces can take on a different form of interpretation. Such, interdisciplinary approach, could immediately raise the interest of a wider range of professions in the contemporary art scene, which can ultimately attract more visitors to museums and galleries.

Siniša Labrović : Loop, 2012

Pitanje kritike

Izložba je također nastojala propitati i postojanje likovne kritike na lokalnoj likovnoj sceni, a zanimljiv rezultat proizašao iz istraživanja jest činjenica kako je kritika na hrvatskoj umjetničkoj sceni nedovoljno zastupljena. Tome u prilog ide i podatak da bi čak 33,8 % umjetnika prihvatio negativno usmijeren predgovor o svojem radu (dok bi isti postotak njih to odbio). Ne dokazuje li taj podatak da su umjetnici doista željni kritike? A osim umjetnika dakako i povjesničari umjetnosti koje, prema rezultatima ankete, argumentirana negativna kritika može potaknuti da se dodatno aktiviraju u svome radu (87,5 %).

Neki od rezultata ankete provedene na samoj izložbi

Iz istoga razloga su i tijekom same izložbe *Etikete tumačenja umjetničkoga djela* pokrenute inicijative – anketa za posjetitelje i natječaj za mlade likovne kritičare kojima ih se pozvalo da otvoreno komentiraju samu izložbu. Ankетom provedenom na samoj izložbi nastojali su se na konkretnim primjerima radova i

The issue of criticism

The exhibition also tried to question the existence of art criticism on the local art scene, and an interesting result that came out of the research is the fact that the criticism on the Croatian art scene is under-represented. This is supported by the fact that as much as 33.8% of the artists would accept a negative preface about their work (while the same percentage would refuse it). Does this not prove that artists are yearning for criticism? And besides artists, art historians as well who, according to the survey results, see negative argumentative criticism as incentive for their work (87.5%).

Some of the results of the survey carried out during the exhibition

For the same reason, some initiatives have been launched during the course of exhibition *Labels of Interpretation of Work of Art* – survey for the visitors and competition for young art critics who were invited to openly comment on the exhibition. The survey undertaken during the exhibition tried to confirm the

Vitar Drinković: JL 44, 2012

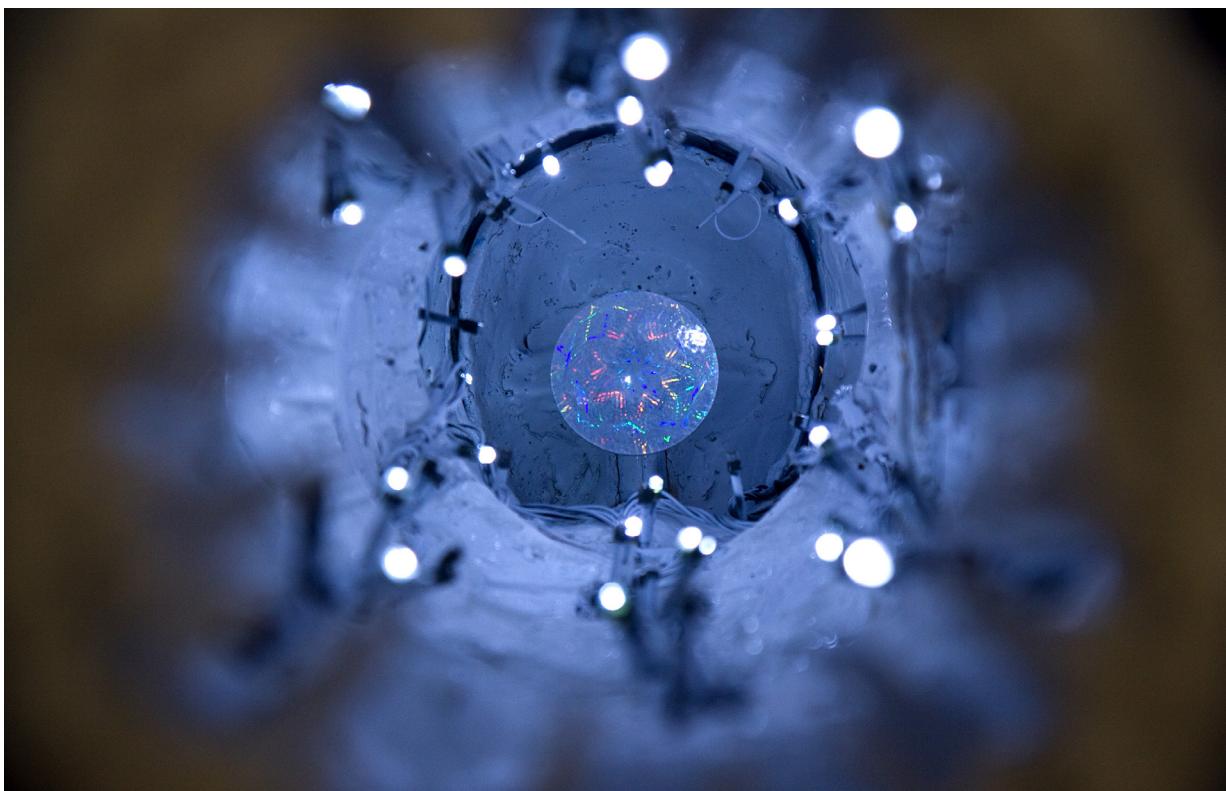
tekstova potvrditi rezultati prvoga istraživanja. Kritiku kao predgovor, koliko god nevjerljivo zvučalo, prema rezultima publike smatra prihvatljivim načinom prezentiranja rada. Od 66 posjetitelja koji su ispunili anketu, više od polovice ispitanika, njih 51,5 % smatra da pisanje negativnog predgovora ima smisla.

Većina ispitanika (77,3 %), potvrdila je i mogućnost glazbene kompozicije kao oblika neliterarnog predgovora. Je li moguće medijem nedorečenosti ispuniti prazninu nerazumijevanja umjetničkog djela? Što drugi umjetnički medij u funkciji tumača onog vizualnog uvodi u percepciju rada? Zahtijevaju li uopće sva umjetnička djela tumačenje...?

Rezultati iste ankete također dokazuju očekivano. Radovi poput bioart rada Jalile Essaidi *2.6g 329m/s* (2011), instalacije Michelangela Pistolera *Bitak u svijetu* (2012) te objekta Ane Petrović *Spam* (2010) najčešće se spominju kao oni koja gube smisao izlaganja bez popratnog teksta. Naprotiv, radovi izvedeni u klasičnijim medijima, kao što su crtež ili slika (crtež Svena Klobučara *Karaoke sa Staljinom* (2011) i slika Ivane Vulić *Braća* (2011)) te nehermetični video Siniše Labrovića *Loop* (2012) prema mišljenju većine ispitanika ne trebaju popratne predgovore. Zanimljivo je primijetiti da se i (ne) hermetičnost

results of the first survey on the basis of specific works and texts. According to the results, the audience finds review as preface an acceptable way of presenting the work. Out of 66 visitors that filled out the survey, more than a half of the respondents, 51.5% think that writing a negative review makes sense.

The majority of respondents (77.3%) also confirmed the possibility of a music composition as a form of non-literary preface. Is it possible to bridge the gap of misunderstanding of artwork through a medium of ambiguity? What does some other medium, in the role of an interpreter of the visual, bring into the perception of the work? Do all artworks require interpretation at all...? The results of the same survey also prove the expected. Works such as a BioArt work by Jalla Essaidi *2.6g 329m/s* (2011), installation by Michelangelo Pistolero *Being in the World* (2012) and Ana Petrović's object *Spam* (2010) are most commonly mentioned as the ones that make no sense without the accompanying text. On the contrary, the works created in the more classic media, such as drawing or painting (drawing by Sven Klobučar *Karaoke with Stalin* (2011) and painting by Ivana Vulić *Brothers* (2011)) and a non-hermetic video by Siniša Labrović *Loop* (2012), according to the majority of respondents, do not require accompanying prefaces. It is interesting to note that the (non)hermetic

Vitar Drinković: JL 44, 2012

same kategorije u koju određeni umjetnički rad pripada nadopunjuje s problematičnošću njegova iščitavanja. Primjerice, termine poput bioart, instalacija te objekt, širi spektar publike ne poznaje, te su joj i dalje bliži tradicionalniji likovni mediji. U ovome slučaju zamjerka se može uputiti sustavu školovanja kojim se čak niti u srednjim školama suvremenoj umjetnosti ne posvećuje dovoljan broj sati, te proučavanje povijest umjetnosti doista završava s poviješću – odnosno s početkom 20. stoljeća.

Individualno mišljenje potvrđeno statistikom

Budući da je izložba proizašla iz dojma kako nema kvalitetne komunikacije između umjetnikapovjesničara umjetnosti, te navedene struke i samih posjetitelja, poražavajuća je činjenica da je navedena statistika doista potvrdila to individualno mišljenje. Svi navedeni podaci govore u prilog tezi kako su ispitanici prezasićeni isključivo teoretskim iščitavanjem umjetničkih djela te da je nedostatak kvalitetne kritike na hrvatskoj likovnoj sceni očigledan. Dokazivanje problema provedenim istraživanjem samo je polazište za neke buduće

quality of the category a specific artwork belongs to builds upon the problematic of its interpretation. For example, wider public is not familiar with terms such as BioArt, installation and object, and they are still more familiar with the traditional artistic media. In this case, objection can be made to the education system where there is not a sufficient number of school hours dedicated to contemporary art, not even in high schools, and art history studies truly end with history – that is, with the beginning of the 20th century.

Individual opinion confirmed by statistics

Since the exhibition was born out of the impression that there is no quality communication between artist-art historian, and the given professions and visitors themselves, the defeating fact is that the given statistics really confirmed that individual opinion. All the given data are in favour of the argument that the respondents are overloaded with exclusively theoretical interpretation of artworks, and that the lack of quality criticism on the Croatian art scene is obvious. Proving the problem with the survey is only a starting point for some future attempts. Key guidelines for the continuation of this research

Jalila Essaidi - 2.6g 329m/s, 2011

pokušaje. Ključne smjernice za nastavak ovoga istraživanja jesu osmišljavanje novih modela za iščitavanje i prezentiranje suvremene umjetničke produkcije.

Veronika Gamulin, Neva Lukić

Umetnici:

Ana Petrović, Boris Greiner, Dalibor Barić, Ivana Vulić, Jalila Essaidi, Michelangelo Pistolero, Siniša Labrović, Sara Rajaei, Vitar Drinković, Sven Klobučar,

Predgovarači:

Vedran Januš, Petra Buterin, Igor Lučić, Tonko Maroević, Zoran Roško, Andrej Mirčev, Svebor Szekely, Vanja Babić, Ana Kovačić, Srećko Gajović.

Suradnici:

obrada anketa: Petra Skelin, Lana Ciboci
unos anketa: Jovica Lukić
interpretacija sociološkog istraživanja: Ana Malačić
dizajn pozivnice: Nikola Radeljković

include developing new models for interpretation and presentation of contemporary art production.

Veronika Gamulin, Neva Lukić

Artists:

Ana Petrović, Boris Greiner, Dalibor Barić, Ivana Vulić, Jalila Essaidi, Michelangelo Pistolero, Siniša Labrović, Sara Rajaei, Vitar Drinković, Sven Klobučar,

Prefaces:

Vedran Januš, Petra Buterin, Igor Lučić, Tonko Maroević, Zoran Roško, Andrej Mirčev, Svebor Szekely, Vanja Babić, Ana Kovačić, Srećko Gajović.

Other Associates:

Survey Processing: Petra Skelin, Lana Ciboci
Survey Input: Jovica Lukić
Interpretation of sociological research: Ana Malačić
Invitation Design: Nikola Radeljković

Siniša Labrović/ Svebor Szekely javna polemika na otvorenju izložbe / Siniša Labrović/ Svebor Szekely public debate at the exhibition opening

grafička priprema: Matija Šantić
asistencija pri postavu: Niko Gamulin
asistentice projekta: Marija Borovičkić, Josipa Bubaš
marketing: Nevena Ilić, Ivna Yuri

Prepress: Matija Šantić
Exhibition Assistant: Niko Gamulin
Project Assistants: Marija Borovičkić, Josipa Bubaš
Marketing: Nevena Ilić, Ivna Yuri

Zahvale:
Croata cravata, vino Vrbanek, vino Geržinić, vino Jakob
Zahvale svima koji su se pobrinuli da se ankete podijele i naravno onima koji su ih ispunjavali.
website: etumacenja.wordpress.com

Acknowledgements:
Croata cravata, Vrbanek wine, Geržinić wine, Jakob wine
Thanks to everyone who distributed the questionnaire and of course the ones who filled them out.
website: etumacenja.wordpress.com

CV VERONIKA GAMULIN: Diplomirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Trenutno istražuje tvornice sardina na Jadranu.

NEVA LUKIC: Diplomirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i magistrirala Teoriju suvremene umjetnosti na sveučilištu Leiden u Nizozemskoj. Zastupa interdisciplinarni pristup umjetnosti.

CV VERONIKA GAMULIN: Graduated from the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. She is currently researching sardine factories in the Adriatic.

NEVA LUKIC: Graduated from the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb and holds an MA in Contemporary Art Theory from Leiden University in Netherlands. She advocates an interdisciplinary approach to art.

galerija

HDLU 2012

Impressum

Nakladnik | Publisher:
Hrvatsko društvo likovnih umjetnika | Croatian
Association of Fine Artists
Trg žrtava fašizma 16, 10 000 Zagreb
hdlu@hdlu.hr, www.hdlu.hr

Za nakladnika | For the publisher:
Josip Zanki, predsjednik | president

Upravni odbor HDLU | Executive board of HDLU:
Josip Zanki (predsjednik / president), Tomislav
Buntak (zamjenik predsjednika / vice president),
Fedor Vučemilović (zamjenik predsjednika / vice
president), Gordana Bakić, Ivan Fijolić, Koraljka
Kovač Dugandžić, Anita Kuharić Smrekar

Ravnateljica | Director: Gaella A. Gottwald
Stručna suradnica | Associate:
Predgovor | Preface:
Prijevod | Translation: Sara Čičić, Elaine Ritchel,
Grafičko oblikovanje i prijelom kataloga | Design and
Layout: Maja Rožman
Fotografije | Photographs: Igor Juran, autori
Urednice | Editors: Tea Hatadi, Maja Rožman
Tisk | Printed by: Cerovski Print Boutique
Naklada | Copies: 500

Izložba je ostvarena uz novčanu potporu Ministarstvo
kulture Republike Hrvatske | The exhibition has been
kindly supported by funding from the Ministry of Culture
of the Republic of Croatia

ISBN | ISBN 978-953-6508-89-1

HDLU 2012 | 119